

Chudoba a nerovnosti

Člověče, (ne)zvol si – Aby pomoc fungovala

Verze pro práci se skupinami, v nichž jsou zastoupeni žáci s odlišným mateřským jazykem

Anotace

Tato vyučovací jednotka je určena pro práci v hodinách zeměpisu, popř. výchovy k občanství, přičemž obsahuje opory, které jsou určené pro práci s žáky s odlišným mateřským jazykem (dále jen OMJ). Žáci zhlédnou video, které prostřednictvím příběhu jejich vrstevnice Aminy z chudé venkovské oblasti v blíže neurčené zemi inspirované Etiopií otevře téma chudoby a nerovností. Žáci mají možnost zasáhnout do děje videa a rozhodnout tak o životě Aminy i formě pomoci pro její vesnici. Díky navazujícím úkolům mohou proniknout do reality rozvojových aktivit a zamyslet se nad tím, jak zařídit, aby pomoc byla skutečně efektivní. Na konci lekce mají žáci na základě získaných poznatků možnost přehodnotit svoje postoje v otázce rozvojové pomoci a spolupráce.

45 min

8. a 9.
ročník

Video

Vzdělávací oblast a vyučovací předmět: Člověk a příroda – Zeměpis, Člověk a společnost – Výchova k občanství

Průřezové téma: Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Etická výchova

Tematické celky: Společenské a hospodářské prostředí; Mezinárodní vztahy, globální svět

Očekávané výstupy:

Z-9-4-02 Žák posoudí, jak přírodní podmínky souvisejí s funkcí lidského sídla, pojmenuje obecné základní geografické znaky sídel.

VO-9-5-02 Žák uvede některé globální problémy současnosti, vyjádří na ně svůj osobní názor a popíše jejich hlavní příčiny i možné důsledky.

VO-9-5-03 Žák objasní souvislosti globálních a lokálních problémů.

EV-9-1-07 Žák je vnímavý k sociálním problémům, v kontextu své situace a svých možností přispívá k jejich řešení.

Klíčové kompetence:

Kompetence komunikativní

Kompetence sociální a personální

Kompetence k řešení problémů

Cíle vyučovací jednotky:

Žák vyhledává, vybírá a hodnotí relevantní informace vzhledem k danému účelu.

Žák vysvětluje, v čem spočívá správný přístup k humanitární pomoci a rozvojové spolupráci.

Žák reflektuje svoje vlastní názory týkající se chudoby a rozvojové pomoci a diskutuje o nich s respektem k názorům druhých. Obhajuje je, popř. je na základě nově získaných informací přehodnocuje.

Pomůcky a doplňující materiály:

Předučení pro OMJ

Předučení pro OMJ – Řešení

Barevná izolepa na vytvoření názorové škály formou čáry na podlaze

Dva papíry formátu A5 pro každého žáka (rozhodování)

Rozhovor s humanitárním pracovníkem upravený pro žáky s OMJ

Rozhovor s humanitárním pracovníkem

Obrázky postav s bublinami

Doplňující tematické podklady pro učitele

*Všechny online aktivity včetně videa lze stáhnout a následně ve výuce využívat offline. Tímto lze eliminovat potenciální problémy s pomalým internetem.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Digitální vzdělávací zdroj pro výuku zeměpisu,
RČ: CZ.02.3.68/0.0/0.0/18_067/0012346

POPIS VYUČOVACÍ JEDNOTKY

0 Opora poskytovaná žákům s OMJ před vyučovací jednotkou

Žákům poskytneme možnost přečtení slov a výrazů, které jsou klíčové a které by jim mohly dělat problémy. Pro tento účel byla vytvořena sada interaktivních cvičení, které si žáci mohou udělat doma, v hodinách ČJ či s asistentem. Interaktivní cvičení naleznete na webu *Zeměksvět* (www.zemeksvetu.cz) pod prvním modulem v lekcí pro OMJ. Na tomto místě rovněž naleznete tyto aktivity ve formátu vhodném k vytištění.

Doporučujeme procházet cvičení v níže uvedeném pořadí:

Spoj obrázek se slovem

Spoj výraz s vysvětlením

Přiřaď přídavné jméno k podstatnému

Spoj se slovy opačného významu

Spoj výrazy

Doplň do vět vhodná slova

1 Evokace: Názorová škála

🕒 5 min

Oznámíme žákům, že budou za malou chvíli sledovat video, které se jmenuje (Ne)zvol si. Zeptáme se žáků: *Do jaké míry souhlasíte s následujícími výroky?*

- **Všichni máme stejnou možnost volby.**
- **Všichni máme stejnou šanci uspět, záleží jen na našich schopnostech a snaze.**

Žáci se následně rozmístí ve třídě na názorové škále – pomyslné nebo na podlaze izolepou vytvořené linii podle toho, do jaké míry s výroky souhlasí (od „naprosto nesouhlasím“ až po „naprosto souhlasím“). Škálu můžeme vyfotit, abychom se k ní mohli později vrátit.

Opora pro žáky s OMJ:

Ujistíme se, zda žáci rozumí výroky, ptáme se:

Co to znamená mít možnost volby?

Necháme žáky uvést příklady, přitom pomůžeme nedokončenou větou (první příklad můžeme uvést my):

Když mám možnost volby, tak si můžu vybrat... (kde budu bydlet, co budu jíst...)

Přeformulování zadání:

Všichni jsme na tom stejně. Bohatí i chudí. Každý z nás si může vybrat, co chce dělat.

Záleží jen na tom, co umíme (= to jsou naše schopnosti) a jak moc se snažíme (= to je naše snaha).

2 Sledování první části videa (Ne)zvol si a první rozhodování (5 min video + 5 min rozhodování)

🕒 10 min

- Žáci sledují film do 5. minuty, tedy do momentu, kdy mají učinit první rozhodnutí (rozhodnutí, zda půjde Amina do školy, či zda má místo školy pomáhat mamince).
- Zeptáme se žáků, jak by rozhodli. Žáci na papír napíší A, či B (podle své volby) a zvednou papír nad hlavu.
- Zeptáme se náhodně vybraných zástupců volby A i B, proč takto rozhodli.
- Potom pustíme nejprve část videa, která zachycuje důsledky volby A (Amina půjde do školy), kde se žáci dozvědí, proč tato možnost není pro Aminu možná.

Opora pro žáky s OMJ:

Ověříme si porozumění žáků tak, že ukazujeme na obrázky s popiskem škola a práce (Amina se školním batohem, Amina nese vodu) a ptáme se:

Co dělá Amina tady? Kde Amina pracuje?

3

Druhé rozhodování: Jak na humanitární pomoc a rozvojovou spolupráci, aby fungovala?

 10 min

Sledujeme druhou část videa od důsledků volby B k druhému rozhodování. Žáci volí mezi dvěma možnostmi pomoci obyvatelům vesnice. Volbu nejprve opět provedeme rychlou formou, stejně jako v předchozí části – zvednutím papíru s napsanou volbou.

Poté žákům rozdáme vytištěné texty *Rozhovor s humanitárním pracovníkem*, žáci si je potichu přečtou a zvýrazní informace, které potvrdí, či vyvrátí jejich rozhodnutí. Pro přehlednost mohou potvrzující informace podtrhnout modře a ty opačné červeně. Poté se žáků zeptáme, kdo změnil svůj názor a proč (resp. na základě kterých informací z textu).

Necháme žáky předvídat důsledky volby A a zdůvodňovat, proč si myslí, že budou právě takové:

- *Jaký asi bude důsledek volby A? (Co nejrychleji uspořádáme sbírku a pošleme sebrané věci.)*

Sledujeme video do konce. Nejprve pustíme část, která zachycuje důsledek volby A. Žáci tak mohou porovnat své návrhy se skutečným stavem. Potom pustíme důsledek volby B a zbytek videa.

Opora pro žáky s OMJ:

Ověříme, zda žáci rozumí, mezi kterými možnostmi mají volit. Přitom ukazujeme na obrázky ve videu, které znázorňují volbu.

V případě potřeby připomeneme, jak byly pojmy k volbě (sbírka a diskuze) vysvětleny v interaktivních úkolech k předučení. Žáci s OMJ dostanou zjednodušenou verzi rozhovoru s humanitárním pracovníkem.

4

Debatní místnost

 15 min

Navážeme na konec videa, kde se v debatní místnosti objeví různí lidé s různými názory. Pro účely aktivity jsou postavy z videa zpracované na kartách, které připevníme na tabuli (materiál *Obrázky postav s bublinami*).

Televizní moderátor: *Pomoc zahraničních humanitárních organizací nic neřeší. Všechny státy by měly být schopny pomoci svým občanům samy. Měl by zde fungovat systém sociálního zabezpečení.*

Ada z neziskovky: *To jistě, jenže dokud tento systém nefunguje, tak musí pomoc přijít odjinud. Pomoc lidem v nouzi je naše morální povinnost.*

Paní Spravedlivá: *Jednou z příčin chudoby jsou velké nerovnosti ve společnosti. Musíme zajistit, aby se spravedlivěji přerozdělilo bohatství. Například, aby ti nejvíce bohatí platili větší daně, než platí teď.*

Kluk Hugo: *Tak to tedy ne. Bohatí si své peníze tvrdě vydřeli a mají právo s nimi dělat, co chtějí!*

Tatínek: *Pomoc chudým zemím je akt spravedlnosti, ne nějakého milosrdenství. Podívejme se do dob kolonizace, kdy evropské státy ovládly rozsáhlé území. Kvůli tomu se některé země dostaly do ekonomické a politické závislosti. Bohaté státy musí převzít zodpovědnost, protože dnešní situace je částečně i jejich vina!*

Pan Starosta: *Vážený pane, tohle svalování viny na bohaté státy vede k tomu, že v těch zemích místní elity nedělají pro odstranění chudoby skoro nic. Pochopme, že i chudé státy mají své elity a ty musí převzít zodpovědnost.*

Vyvoláme vždy jednoho žáka, který přijde k tabuli a přečte text z bubliny u jedné z postav. Poté všechny žáky vyzveme, aby se zamysleli, do jaké míry s názorem souhlasí, a ukázali to na pomyslné svislé linii (ruka nahoře – naprosto souhlasím, ruka dole – naprosto nesouhlasím). Vyzýváme náhodně vybrané žáky, aby svůj názor zdůvodnili, ostatní je mohou doplňovat. Pokud některé pojmy žáci neznají, po přečtení daného výroku je vysvětlíme.

Pokud probíhá výuka online, pro vyjádření míry souhlasu můžeme využít některý z online nástrojů, popř. mohou žáci jednoduše hlasovat zvednutím ruky (při zapnuté webkamerě) nebo v chatu.

Opora pro žáky s OMJ:

- Výroky z diskuzní místnosti mají žáci s OMJ k dispozici předem, mají si v nich zvýraznit předučená slova.
- Doporučíme žákům, aby v případě některých slov použili Wikipedii, kde mohou přepnout vysvětlení slova do jazyka jim blízkého, jedná se hlavně o pojem kolonizace: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Kolonizace>. Dále mohou využít překladový slovník nebo se doptat učitele na význam neznámých výrazů.
- **Rozdělení výroků na několik částí**

Rozdělíme výroky na několik částí, podle úrovně daného žáka, a ověřujeme porozumění otázkami. Případně můžeme vynechat poslední dva výroky a pracovat pouze s prvními pěti.

OTÁZKY:

Pan Kravaťák, Televizní moderátor a Ada z neziskovky:

Kdo nechce, aby chudým státům pomáhaly humanitární organizace? (pan Kravaťák a TV moderátor)

Kdo si myslí, že každý stát musí pomoci lidem, kteří v něm žijí? (TV moderátor)

Paní Spravedlivá a Kluk Hugo:

Kdo si myslí, že by bohatí lidé měli platit více peněz státu? (paní Spravedlivá)

Kdo si myslí, že by bohatí neměli platit víc peněz státu? (kluk Hugo)

Kdo si myslí, že si bohatí své peníze zaslouží? (kluk Hugo)

Tatínek a Pan Starosta:

Kdo si myslí, že je spravedlivé, abychom pomáhali chudým zemím? (tatínek)

Kdo si myslí, že nemá smysl, abychom pomáhali chudým zemím? (pan Starosta)

Kdo si myslí, že bohaté státy jsou tak bohaté, protože za kolonizace toho hodně vzaly chudým státům? (tatínek)

Kdo mluví o odpovědnosti lidí, kteří mají ve společnosti důležité postavení? (pan Starosta)

5

Reflexe

5 min

Poté se vrátíme k výroky z evokační části lekce a ptáme se: *Změnil se nějak váš pohled? Jak a proč?*

Žáci opět mohou vyjádřit svůj pohled tím, že se postaví na určité místo či zaznamenají svůj názor na ose.

Pomocí fotografie pořízené na začátku hodiny můžeme obě osy porovnat.

Necháme žáky, aby se zamysleli nad otázkou: *Jak byste vysvětlili název videa (Ne)zvol si?*

Pozor na miskoncepce!!! – Doplnující box

Chudoba a nerovnosti jsou témata, která často probíráme právě v kontextu regionu Afriky. Je však důležité mít na paměti, že chudoba je celosvětová a každý region je chudobou v nějaké míře postižený. Stejně tak nerovnosti ve společnosti se týkají nás všech. V lekci jsme použili imaginární zemi inspirovanou Etiopií díky bohatým zkušenostem našich kolegů s rozvojovými projekty v těchto oblastech. Lekce je koncipovaná tak, aby se žáci zamysleli nad rozměrem pomoci, rovnosti a nad tím, jaké jsou cesty k efektivnímu řešení problémů na druhé straně světa, avšak rozhodně tím není myšleno, že se chudoba týká jenom Afriky.

Podstatou lekce je ukázat, že lidé v určitých momentech nemají možnost volby – například si nevolí, kde se narodí, stejně tak mohou být utlačováni politickým systémem či komplikovanou ekonomickou situací. Tento problém se však opět dotýká všech lidí, bez ohledu na region.

Stejně tak je cílem lekce přiblížit téma pomoci a spolupráce a ukázat jejich efektivitu. Často se stává, že lidé v dobré víře pomoci posílají materiální pomoc, která je velmi nevhodná a nijak přínosná. Opět se s tímto ale můžeme setkat i v kontextu humanitární pomoci např. při tornádu na jižní Moravě, kde ADRA rovněž působila. Lidé si občas pletou materiální sbírky s „odkladištěm“ rozbitých, špinavých či nechtěných věcí, a pak je úkolem organizace buď tyto věci vytřídit a na své náklady zlikvidovat, anebo je odvézt na místo, kde ovšem tvoří spíše odpad. Je tedy důležité přemýšlet nad užitečností materiální pomoci a přistupovat k příjemcům této pomoci s respektem.

